

פסוקים

29

שלימות

את מעלת "צדיק תמים" מבאר ה"פרדס יוסף", בדרך משל:

מעשה בכפרי פשוט ועם הארץ, שזכה לקחת לבתו חתן תלמיד חכם מופלג, והיה הכפרי מכבדו וממלא את כל צרכיו.

קודם חג הסוכות, פנה לחתנו ושאלו במה יוכל לעזור לו? בקשו החתן שייסע לעיר הסמוכה, יגש אל רב העיר, ויקנה ממנו אתרוג מהודר. הכפרי שמח על ההזדמנות שניתנה לו לסייע לחתנו, ובשמחה נסע אל העיר, שם קנה בדמים מרובים אתרוג מהודר מידיו של רב העיר.

בדרכו חזרה אל הכפר, פגש הכפרי חבר מכפר סמוך, וסיפר לו בשמחה כיצד זכה למלא את רצון חתנו התלמיד חכם, ולרכוש עבורו אתרוג מהודר ביותר. הכפרי השני סיפר שאף לו חתן תלמיד חכם וראוי שיהיה לו אתרוג מהודר, ועל כן נוסע גם הוא אל העיר לרכוש עבורו אתרוג. אמר לו הכפרי הראשון, שאך לחינם הוא מתאמץ, שכן כבר אזלו כל האתרוגים המהודרים, ואתרוג זה שבידו הוא האחרון.

לפתע עלה במוחם רעיון, ואף הביאו לו סימוכין מתוך "ידיעותיהם" הרבות, שהרי הלכה ידועה היא, שאפשר לברך על אתרוג השותפין. ואם כן

יחצו הם את האתרוג לשניים, כך ששני חתניהם יוכלו ליהנות ממנו. אמרו ועשו, חצו את האתרוג לרוחבו, לשני חלקים שווים, וכל אחד המשיך לדרכו שמח וטוב לב.

בהגיע הכפרי עם מחצית האתרוג אל חתנו, נדהם החתן ואמר, "אתרוג שלם אף אם אין הוא מהודר, ניתן לברך עליו, אבל מחצית אתרוג מהודר, הרי הוא פסול לחלוטין".

כך היא מעלת הצדיק, עליו להיות תמים הן ב"בין אדם למקום" והן ב"בין אדם לחבירו". וזהו שנאמר על נח, "תמים היה בדורותיו", שנהג עם בני דורו בתום וביושר. ואף "את האלוקים התהלך נח", שקיים גם מצוות שבין אדם לקונו. ולכן מצא נח חן בעיני ה'.

אברהם תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. ולקחן כתיב כי אוקף ראיתי לדיק לפני בלור סוה. כיל לבאה בשנישב ג"כ וירא אלוקים את הארץ והנה נשחמה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, ליל למה יענש הארץ, ופירש"י ידוע וגם ליל על הארץ מאי היא, ויל ליישב הכל, הנה במדרש סוף בראשית כי נחמתי כי עשיתם ונח מצא חן, ובמדרש נחמתי כי עשיתם עם נח, ונח מצא חן, ליל אס מצא חן איש למה נחם הקב"ה עליו, ויל הנה נח המצא כלי מחרישה, וע"ז נקרא נח זה ינחמנו וע"ז רמב"ן כי על העמיד קראו כן ע"ז ובא"י, ואומר כי עד שלא היה להם כלי מחרישה, ולא היה בידם שום פעולה להועיל שחוציא האדמה, רק מה שלמח מארץ בטבעו, לא היה שוכחים ה' ולא היה אומרים אלהינו למעשה ידיו כי היה המיד בעל גרם עיניהם ולבם אל ה' מה יתן והארץ הוליא קון ודדדד, אבל אחר שהמציא נח כלי מחרישה החילו לפעול פעולות לעזור לטבע שחוציא בקל פירותי והי' שוכחי בה' כי הוא המשיג על העולם, ואמרו כי פעל ידם עשה כל זה, ונפרו בה' ועזבו וגזלו וחסמו, ובאמת כי נח היה לדיק, אבל הוא נחמתי שהמציא כלי מחרישה גרם כי שחחו הדור ההוא ופקרו בה' והיינו נחמתי כי עשיתם ונח דהיינו כי עשיתם יחד עם נח כי נחמו הרעו מעשיהם, אבל נח מצא חן בעיני ה' כי בעלמתי ה' לדיק:

1  
פרס  
ס"ו

2  
כת  
ס"ו

1

(3) ע"פ

(4) (א) (ה) (ע)

פ"ו. ט. איש צדיק וגו' בדורותיו. וברש"י י"א לשבח וי"א לגנאי אילו היה בימי אברהם לא היה נחשב כו'. י"ל דלא פליגי דבודאי האדם מושפע הרבה מסביבותיו ולכן נח שהי' מסובב ברשעים אף שהיה צדיק נגדם אבל אילו היה במעשיו אלו בימי אברהם לא הי' נחשב לכלום, אכל הצמת אילו היה בימי אברהם בודאי היה הרבה יותר צדיק כיון שהיה בסביבות צדיק, וזהו כ"ש אילו היה בימי אברהם כ"ש שהיה צדיק נמצא דלא פליגי במציאות רק בכוננת הפסוק מה ר"ל בדורותיו אבל שניהם אמת. בשם מרן התנ"י וצ"ל.

ואומר מעשה כי נח קודם שתיקן בני שום חסרון ופגם כלל, אבל אחר שתיקן זה הי' גורם לפקודי הדור הטוא, זה נחשב לו לפגם וחטא, ולכן לא הי' לדיק תמים כי תמים היינו בני פגם כלל, ומעשה יתפרש הכל היטב, נח איש לדיק תמים היה בדורותיו היינו בדורות שלפני דור זה הי' לדיק תמים בני פגמה אבל אח"כ כשהמציא בני מחרישה, ומכאן זה הרעו הדור מעשיהם וירא אלקים את הארץ והנה נשחטה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, ואקדים מה שפירש"י כי נפקדה הארץ על שהוציאה שאיט מינה ושינתה מזווי הקב"ה, וי"ל מה שייכות להטעם הארץ עתה, לפי דברים אלו איש כי אלו לא שכתה הארץ והוציאה לשחית לא נתקללה בקללה קוץ ודרדר המיח וממילא לא הי' צריכים לכלי מחרישה כלל כמובן וממילא לא הרעו הדור מעשיהם אבל בשביל שחטאה הארץ ונתקללה צאו בני אדם לחטוא, לכן התעורר עתה חטא הדמה ונתקללה האדמה ג' טפחים של מחרישה, והיינו כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ והיינו מכאן הארץ השחית כל בשר כמיש יען ראו כי הם פועלים שחמית הארץ, וי"ז חטא הארץ גרם, ולכן והנני משחיתם את הארץ עיין היטב, וא"ש לכתוב אח"כ כי אומך ראיתי ידיה ולא תמים, כי אח"כ לא הי' לדיק תמים רק לדיק ונכב"ל והבן כל זה וק"ל:

בני דורו, דאילו היה צדיק גמור היה יכול להציל<sup>3</sup>, וביאור הדברים הוא, דהנה מצינו במדרש [בראשית רבה פרשה ל"א אות ג'] שהיה מוכיח את בני דורו ואומר להם: ריקים אתם מניחים מי שקולו שובר ארזים ומשתחווים לעץ יבש עכ"ל, אבל לא ידע נח שבאמת גם הם ידעו שאין בעבודה זרה ממש, אלא שעבדו עבודה זרה רק בגלל שהתאוו לעריות<sup>4</sup>, וא"כ התוכחה שהוכיחם לא היתה לנקודת החטא, וזהו שהביא לרבותינו לדרוש אותו לגנאי, ומפני שלא ידע היאך להוכיחם<sup>5</sup>, ואע"פ שלכאורה אין זה פגם בצדקות אלא בחכמה, מכל מקום מוכח מזה דחסרון חכמה הוא פגם בצדקות, דאילו היה מבקש את האמת לאמיתה היה מוצא שצריך להוכיחם בדבר עריות ולא בדבר עבודה זרה, כי זהו היסוד בעבודת השם — לעמוד על הנקודה המרכזית ולשום כל מעיניו בה.

ו', ט'. נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. פירש"י וז"ל: יש מרבתינו דורשים אותו לשבח כל שכן שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום עכ"ל. המפרשים תמהו על לשון רש"י, שהתחיל לדור של צדיקים וסיים בדורו של אברהם אבינו, ועיין במפרשים<sup>1</sup> מה שכתבו בזה. והנ"ל בפשוטו, דכאמת אין כאן פלוגתא עד כמה הגיעה צדקותו של נח, דכולי עלמא מודים שאילו היה בדורם של צדיקים בודאי היה צדיק יותר, ואילו היה בדורו של אברהם אבינו, שהיו בני הדור כולם רשעים ואז לא היו נשארים רק אברהם ונח, ודאי שלא היה נחשב [כנגד אברהם], אלא דהפלוגתא היא בכוננת התורה שכתבה "בדורותיו" — האם כיוונה לספר בשבחיו או בגנותו, ודו"ק<sup>2</sup>. אלא שיש לתמוה למה להם לדרוש לגנאי בה בשעה שאפשר לדרוש לשבח. וצריך לומר משום דלא היה יכול להציל את

(5) Article 7/10

4. מיוסד אהא דסנהדרין [דף ס"ג ע"ב]: יודעין היו ישראל בעכו"ם שאין בה ממש ולא עבדו עכו"ם אלא להתיר להם עריות בפהרסיא. ופירש"י: שהיה יצרן תוקפן על עריות אמרו נפרוק כל עול תורה מעלינו ואל יוכיחו אותנו על העריות עכ"ל.  
5. עיין בספורנו שגם הוא ציין שנקודת החסרון אצל נח היה באופן התוכחה שלו, אבל ביאר באופן אחר: וכן נח אע"פ שהוכיח על המעשים המקלקלים ענין המדינות לא הורה אותם לדעת הקל יתברך וללכת בדרכיו אע"פ שהוא היה צדיק תמים בעיניו ובמעשהו וכו', ועיי"ש.

(2)

אנו פונים בזה אל הצדיקים אשר בגנוי מרומים. אמנם יש צדיקים שעבודתם בעולם הזה היתה מבחינת גבורה ויש שעיקר עבודתם היתה מבחינת חסד ורחמים ואלה האחרונים יצליחו יותר לעורר רחמים גם למעלה, ע"כ אליהם אנו פונים ואותם אנו קוראים בשם „מלאכי רחמים“ חלו נא פני עליון.

ולכן אברהם אבינו ע"ה שעיקר עבודתו היתה בחסד וצדקה הוא ערב לבו לגשת ולהתפלל גם על בלתי הגונים כסדום. וזה שאמרו הולך צדקות זה אברהם ע"כ הוא היה מוכשר להיות דובר מישרים לומר חלילה לך. אולם נח היה מבחינת גבורה על כן לא עזר כח להתפלל על אנשי דורו ולהצילם ממי המבול וזה שאמרו אלה תולדות נח, כלומר מעשה המבול האמור בפרשה הוא תולדות נח, והטעם יען רק את האלקים מדת הדין התהלך נח.

את האלקים התהלך נח. אפשר עפ"י אמרם ו"ל במדרש הובא בילקו"ש ריש פרשת וירא: הולך צדקות זה אברהם דכתיב ושמרו דרך ה' לעשות צדקה. ודובר מישרים זה אברהם שהתפלל על אנשי סדום ואמר חלילה לך, עיי"ש. ואפשר הכוונה כי העובדים במדת החסד המה יוכלו ג"כ בתפלתם לעורר חסד ורחמי מעלה על בני דורם. כי להם הצדקה לאמר כלפי מעלה אם אני בשר דם אעצור כח להתחסד גם עם מי שאינו הגון, אתה מקור הרחמים על אחת כמה וכמה. ובוה בארתי נוסח תפלה בסליחות „מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים“ וכן בפזמון „מלאכי רחמים חלו נא פני עליון“ שכבר עמדו ע"ז למה לנו לפנות למלאכים, והא אמרו חז"ל (ירוש' ברכות 108ט"ו): לא תצווה לא למיכאל וכו'. אמנם לדעת

(6)  
Paris  
נחמי  
ד"ר (18)

(כ) שנים חכל יבאו אליך להחיות. הודיעו כי מעצמם יבאו לפני שנים שנים ולא יצטרך הוא לצוד אותם בהרים ובאיים, והוא יביאם בתיבה אהרי כן. ובמעשה<sup>49</sup> פירש שבאו זכר ונקבה וזה היה בכללם. אחר כך צוהו שיקח מכל הבהמה הטהורה שבעה שבעה, ובאלה לא אמר שיבאו אליו אלא שהוא יקח אותם, כי<sup>50</sup> הבאים להנצל ולחיות להם זרע באים קאליהם, אבל הבאים להקריב עולות לא גור שיבאו מעצמם להשחט, אבל לקחם נח, כי הצואה של שבעה שבעה היתה כדי שיוכל נח להקריב מהן קרבן \* . וטעם הטהורה הקב"ה פירש לו סימני הטהורה, אבל הכתוב יקצר לומר הטהור על פי התורה. ורש"י כתב את שעתידה להיות טהורה לישראל, מלמד<sup>51</sup> שלמד נח תורה. והנה מכאן שלא הוכשרו בקרבנות בני נח אלא בהמת טהורה ועוף טהור, וכן אמר בהבל מבכורות צאנו ומחלביהן<sup>52</sup>, אבל כל המינין הטהורים כשרין בהם \* . כדכתיב ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל עוף הטהור ועל עולות במזבח<sup>53</sup>, והוסיף לישראל במצוה שיהיו כל קרבנותם מן הבקר ומן הצאן מן התורים ומן בני היונה<sup>54</sup>. וטעם גם מעוף השמים. הטהור, כי הכתוב נמשך למעלה \* :

(7)  
נח

The Ramban is explaining that the initial pairs of animals came to the Teivah instinctively, because Hashem invests each animal with self-preservation skills. Since He was about to destroy the world, two of each animal were given a special instinct informing them that if they were not to make their way to the Teivah, they would become extinct.

The seven pairs of kosher animals, which Hashem commanded Noach to take into the Teivah so he would have animals to offer as *korbanos* after the Mabul, did not have that self-preservation instinct, because bringing *korbanos* was not [for their sake, but for humankind's sake. Hashem therefore commanded Noach to coax those animals into the Teivah, because they would not have come on their own.

The Ramban reveals an amazing insight into Hashem running this world through great *chessed* to every creature.

(G) Why do salmon that have been swimming peacefully in the Pacific Ocean for three years suddenly decide to swim off into a little river in Alaska to spawn and die there? Why do beavers build dams?

The answer is that Hashem placed instincts into each animal that are necessary for its preservation. Fish don't go to school (pardon the pun!), but they know how to find the best areas to spawn. Beavers don't take engineering courses, but they know how and where to build dams so they can be safe from predators such as bears and coyotes.

How does each animal know how to care for itself? The answer is that Hashem provides it with the instincts it needs

(8)  
Power of a  
V.A.T

פר (9)

העולם (10)

to do so. The Ramban is saying that the same sort of instincts also caused two of each non-kosher animal to show up at the door of the Teivah one fine morning, out of the realization that if they didn't, their species would not survive the Mabul.

But, says the Ramban, Hashem only gives animals instincts that are good for them. To give them an instinct to make themselves available as *korbanos* in the following year would not be fair to them, and Hashem acts fairly with each species.

This Ramban provides more than just a fascinating biology lesson. As with every other detail in the Torah, this revelation is there to teach us a lesson for life.

A *pasuk* (Yehoshua 10:13) describes how Yehoshua orchestrated a supernatural event: *וַיִּדְמָה הַשָּׁמֶשׁ וַיִּרְחַם עִמָּוֶד עַד יָקָם*, *Then the sun stood still, and the moon stopped, until the people took retribution against their enemies. Is it not written in the Book of the Upright?*

What is *Sefer HaYashar*? Chazal (Avodah Zarah 25a) identify it as *Sefer Bereishis*, which discusses the lives of the *yesharim* (upright), Avraham, Yitzchak, and Yaakov.

In the introduction to his *Haamek Davar* on *Bereishis*, the Netziv expands on the concept of what it means to be *yesharim*. He notes that Bilaam was jealous of the reward that awaited the Avos, as he said: *תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתָהִי אַחֲרֵיָי כְּמֹהוּ*, *May my soul die the death of the upright, and may my end be like his (Bamidbar 23:10)*. Why did he choose to describe the Avos as *yesharim*, specifically, and not *tzaddikim* or *chassidim*?

The Netziv explains that along with being pious and devout, the Avos were also upright in their dealings with all others. In Yiddish, we would describe them as the ultimate "mentchen." He adds that the reason they were beloved by the Gentiles of their times was because they truly cared about them and interacted with them fairly. That's what it takes to be a *yashar*, a true *mentch*.

Your non-Jewish neighbors don't care whether you eat *yashan* or whether you wear *Rabbeinu Tam tefillin*. But they do care whether you block their driveway, and if you interact with them in a polite, gracious manner — if you behave like a *yashar*.

*Sefer HaYashar* is named for the Avos, but even before we get to them, Hashem Himself sends us the same message: be a *yashar*. He won't give an instinct to an animal that's not helpful to that animal, even if it helps the world spiritually, because that wouldn't be *yashar*.

And if that's how Hashem treats an animal, how much more do we have to follow the lead of the Avos and take care to act like *yesharim* in our interactions with all those around us?

בַּמַּחֲזָרִין פָּרַק י"א (דף ק"ט ע"ב) וַיִּשְׁלַח אֶת הָעוֹרֹב אַחֲרַי רֵישׁ לְקִישׁ הַשְּׁלֹבֵה נִצְחָה הַשִּׁבְיָה הָעוֹרֹב לְנֶחֱ, אַחֲרַי לֹא רִבְךָ שׁוֹנְאֵנִי וְאַתָּה שׁוֹנְאֵנִי, רִבְךָ שׁוֹנְאֵנִי שְׂאֵמֶר לִיקַח מִן הַמַּחֲזָרִים שִׁבְעָה וְיָמֵן הַמַּמְאִים שְׁתֵּים וְאַתָּה שׁוֹנְאֵנִי שְׂאֵתָה שׁוֹלַח מִמֶּן שְׁנַיִם וְיָמִינָה מִמֶּן שִׁבְעָה, אִם פָּנַע בִּי שֶׁר שֶׁל חֶמֶת אוֹ שֶׁר שֶׁל צָנָה לֹא יֵהָא עוֹלָם חֶסֶר בְּרִיָּה, וְעוֹד א"ל שְׂמָא לְאַשְׁתִּי אַתָּה צָרָךְ, א"ל רִשְׁעִי בְּמִוְתָךְ לִי נֹאכֵר לִי בִּאֲבוֹר לִי לֹא כָּל שֶׁנֶּן וְכֵן

מִקְשָׁיִם הָעוֹלָם לְמַה לֹא תוֹרֵן לִי נֶחֱ מִלָּמָּה עַל הַקְּשִׁיָּא הַרְאֵשְׁתָּה אִם פָּנַע בִּי שֶׁר שֶׁל חֶמֶת וְכֵן, וְדוּחֵךְ לִבְנֵי שְׂמִחָתָה וְהָ אַחֲרַי רֵישׁ לְקִישׁ תְּשׁוּבֵךְ נִצְחָה הַשִּׁבְיָה הָעוֹרֹב, וְצָרָה לְתוֹרֵן דָּאֵין חֶבִי נֶחֱ שְׁנֵה תוֹרֵן לִי אִם הַקְּשִׁיָּא הַרְאֵשְׁתָּה, שְׁלַפִּי שְׂתַעֲרֹב לֹא יִדַּע לְהַקְשׁוֹת מִשְׁוִים חֶבִי הַקְשָׁה לִי שְׁתִּי קִישְׁתָּה וְהָא מִנִּי תְרָא קָא מַקְשִׁי לִיָּה וְשְׂתוּחֵן קִישְׁתָּה אַתָּה לְבִדָּה וְתוֹרֵן אַחֲרַי עוֹלָה לְשְׂתוּחֵךְ, אֲבָל אִם תֵּהָ יִדַּע לְהַקְשׁוֹת לֹא תֵהָ מַקְשִׁי לִיָּה אִלָּא קִישְׁתָּה אַתָּה בְּלִבְךָ וְזוֹ חוֹתָה תְּשׁוּבָה נִצְחָה כְּלִי שׁוֹב תוֹרוּן.

וְהָיִינוּ הַמַּתְחַלְלֵה אַחֲרַי לֹו הָעוֹרֹב אִם פָּנַע בִּי שֶׁר שֶׁל חֶמֶת וְכֵן נִמְצָא

שֶׁהָעוֹלָם חֶסֶר בְּרִיָּה, וְעַל זֶה הָיָה יֹבֵל נֶחֱ לְתוֹרֵן אַחֲרָבָא אִם הָיָה שׁוֹלַח מִמֶּן שִׁבְעָה הָיָה אַפְשֵׁר שְׂאֵם יִפְנֹעַ בְּהֵם שֶׁר שֶׁל חֶמֶת וְכֵן יִמּוֹתוֹ לְפִי שְׂאֵין בְּהֵם צוֹרֵךְ לְעוֹלָם וְנִמְצָא שְׂאֵתוֹ הַמּוֹנֵן שֶׁל שִׁבְעָה הָיָה חֶסֶר אַחֲרַי, אֲבָל אִם יִשְׁלַח מִמֶּן שְׁתֵּים שְׂהֵם צוֹרֵךְ הָעוֹלָם אוֹ אַפְשֵׁר שִׁיפְנֹעַ בְּהֵם וְיִוֹלָם שְׂתַקְבִּיָּה יִשְׁמַרם כְּדִי שְׂתַקְשִׁים אוֹתוֹ הַמּוֹנֵן בְּעוֹלָם.

לְמִשׁוֹם חֶבִי הוֹסִיף שְׂמָא לְאַשְׁתִּי אַתָּה צָרָךְ, כְּלוּמֶר דִּילְמָא אֵין אַתָּה חוֹשֵׁשׁ לְקִיּוֹם הָעוֹלָם כְּלָל אִלָּא שְׂאֵתָה רֹצֵה לְהוֹדוּגַּ עִם אֲשֵׁתִי וּבִשְׂבִיל זֶה אַתָּה שׁוֹלַחנִי, וְאִם אַתָּה תוֹדוּגַ עִם אֲשֵׁתִי תִעֲשֶׂה עֲקָרָה כְּדִאֲמַרְתִּין בְּפָרָק אֵין מַעֲמִידִין (פְּנִינָה זֶה דף ק"ט ע"ב) נִכְרִי חֶסֶם עַל כְּהַמְנוּ שְׂלָא תַעֲקֵר, וְזֶה אֲפִילוֹ שְׂלָא יִוֹקֵנוּ שֶׁר שֶׁל חֶמֶת אוֹ שֶׁר שֶׁל צָנָה וְאַתְּוֹר לְבִאָן, עִם כָּל זֶה הָעוֹלָם יֵהָיָה חֶסֶר בְּרִיָּה אַתָּה,

4

12) כחלק מלקיט (א:)

א על ששה דברים נצטוה אדם הראשון. על עבודה זרה, ועל כרכת השם, ועל שפיכות דמים, ועל גלוי ערות, ועל הגזל, ועל הדינים : אע"פ שכולן קבלה הן בידינו ממשנה רבינו, והדעת נוטה להן, מכלל דברי התורה יראה שעל אלו נצטוו. הוסיף לנה אבר מן החי שני אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו. נמצאו שבע מצוות : \*וכן השגת הראב"ד ה"א. וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם נצטוה יתרו על אלו במילה והוא התפלל שחרית ויעקב הפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום. גיד הנשה והתפלל ערבית. ובמצרים נצטוה עמרם במצוות יחירות. עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו :

17) יתקמה זה אפשר שיש של חמה וכו' יתהונו לפי שאין בקיומו קיום העולם שכבר אין לו עוד בת זוג ראויה להוליד, ועם תירוק לו רשע במותר לו וכו' ואם הן אי אפשר שאני אשמש עם אשתך, ומדמעים זה אי אפשר נמי שיש של חמה יפגע בך מפני קיום העולם וכו'.

אמת השוכח זו אינה תשובה הגונה רק לפי דבריו של העורב שהוסיף לו שמה לאשתו וכו' שהוא חסד על הכל ושטות, שאם היה יודע האמת לא היה לו צורך לזה, והוא אמרין בפרק ג' דכתובות (לף ג' ע"ב) הכל בידו שמים חונן מצנינים פחים, ואין הכי נמו שהיה יכול למות מפני החמה או הצנה אף על גב שיש בו צורך לקיום העולם, ומשום הכי נחא שפיר דנקט רוקא שר של חמה או שר של צנה ולא אונס אחר, ששאר אונסים הם בידו שמים ומפני קיום העולם היה ניצול, אך מצנינים פחים אין לו תקנה אם יפגעו בו, והוה דאמר ריש לקיש תשובה נצחת השיב העורב לנח.

13) פירוש לענין לקיט חלקי

1) [ו] לדעת ר' יהודה האוכל כוית מגיד הנשה של בהמה טמאה תיוב שתי מלקיות משום בהמה טמאה ומשום גיד הנשה.<sup>10</sup> ואין הלכה כר' יהודה. ושים לבך לכלל הגדול הזה המובא במשנה זו והוא אמרם חסיני נאסר, והוא, שאתה צריך לדעת שכל מה שאנו נוהרים ממנו או עושים אותו היום אין אנו עושים זאת אלא מפני צווי ה' על ידי משה, לא מפני שה' צוה בכך לנביאים שקדמוהו. דוגמא לכך, אין אנו אוכלים אבר מן החי לא מפני שה' אסר על בני נח אבר מן החי, אלא מפני שמשה אסר עלינו אבר מן החי במה שנצטווה בסיני שישאר אבר מן החי אסור. וכן אין אנו מלים בגלל שאברהם מל את עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שה' צונו על ידי משה להמול כמו שמל אברהם עליו השלום. וכן גיד הנשה אין אנו נמשכים בו אחרי אסור יעקב אבינו אלא צווי משה רבינו, הלא תראה אמרם שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה בסיני<sup>10</sup>, וכל אלה מכלל המצות.

5)